

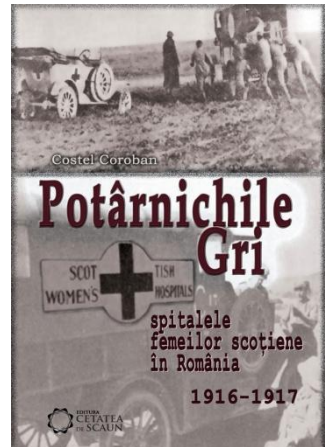
Diana Maria DĂIAN

Costel Coroban, *Potârnichile gri. Spitalele Femeilor Scoțiene în România (1916-1917)*, Târgoviște, Editura Cetatea de Scaun, 2012, 248 p.:

Profesor de istorie și șef de catedră la Cambridge School of Constanța, Costel Coroban este autorul lucrărilor *Mișcarea iacobită din Marea Britanie. 1688-1746*, *Politică și alegeri în Anglia de la Glorioasa Revoluție la Marea Reformă. 1688-1832*, precum și al numeroaselor articole, studii și recenzii în reviste de specialitate din domeniul istoriei și al științelor politice.

Concepută ca o istorie a grupurilor defavorizate și dominate (în acest caz, femeile), ca o istorie a cotidianului, „văzută de jos”, lucrarea *Potârnichile gri. Spitalele Femeilor Scoțiene în România (1916-1917)* intenționează să ofere cititorului o reconstituire a rolului major asumat de voluntarele britanice în timpul Primului Război Mondial prin sprijinul acordat Forțelor Aliate de pe Frontul Românesc în intervalul cronologic septembrie 1916-octombrie 1917. Scopul, motivația și relevanța acestei cercetări apar clar reliefate în „Prefața” lucrării, elaborată de ambasadorul Marii Britanii la București, Martin Harris, dar și în „Introducerea” semnată de autor. Potrivit lui Martin Harris, demersul lui Costel Coroban modifică perspectiva asupra trecutului și asupra modului în care acesta poate fi memorat și re-memorat, lucrarea oferind patru experiențe de lectură:

1. Stabilind o paralelă cu romanul scriitoarei finlandeze Sofi Oksanen, cititorului i se înfățișează victoria femeilor britanice în a-și câștiga respectul conaționaliilor și al soldaților de diferite naționalități pe care îi tratează, dar și de a-și depăși condiția impusă de societatea engleză;
2. Pe același filon al paralelei cu romanul lui Sofi Oksanen, cercetarea lui Coroban aduce în prim-plan narațiunea individuală, existența mai multor narațiuni și deci, a mai multor versiuni asupra trecutului, prin „poveștile de viață” ale unor femei învingătoare (femei-medic, femei-asistente, femei-infirmiere, femei-șoferițe scoțiene și britanice);
3. Prin raportarea la marea istorie și la memoria colectivă, lucrarea poate fi citită ca o pledoarie pentru forța omului de resurrecție (personaj care are puterea de a-și depăși condiția de gen, de clasă socială, de naționalitate);
4. Cartea se constituie și într-un veritabil document istoric privitor la frontul românesc ce permite refacerea contextului istoric, geografic, cultural și social, deoarece membrele organizației Spitalele Femeilor Scoțiene au activat în vecinătatea frontului, au interacționat cu mii de soldați și ofițeri și au cules importante informații relative la desfășurarea conflagrației. Autorul însuși subliniază faptul că scopul demersului său este acela de a reliefa faptele „ambasadoarelor vieții și demnității” din organizația Spitalele Femeilor Scoțiene active în spațiul românesc în anii 1916-1917.

"Costel Coroban, *Potârnicurile gri. Spitalele Femeilor Scoțiene în România (1916-1917)*, Târgoviște, Editura Cetatea de Scaun, 2012, 248 p.", *Astra Salvensis*, III, 5, 2015, p. 200-203.

Argumentând lipsa unor cercetări focusate pe activitatea grupului de infirmiere voluntare britanice și scoțiene în România Primului Război Mondial și încercând să pună bazele noului demers, Costel Coroban consideră că este imperios necesară o reevaluare a surselor documentare și narative disponibile: arhive, memorii, jurnale publicate, volume de documente, presă, lucrări generale și speciale, articole, respectiv resurse on-line.

Ca punct de plecare în cercetarea sa, autorul propune o întoarcere la originile mișcării feministe (sfârșitul secolului al XVIII-lea), având în vedere faptul că organizația Spitalele Femeilor Scoțiene are rădăcini feministe, dar ajunge să primească în rândurile sale și femei dornice să se implice în ameliorarea situației răniților de pe front. În încercarea sa de a opera o clarificare de natură terminologică, Coroban se oprește asupra termenului feminism, concept care se impune la sfârșitul secolului al XIX-lea și care ajunge să reunească sub cupola sa două manifestări opuse: 1. Invocarea și folosirea în mod pașnic a realizărilor tradiționale ale femeilor cu scopul major de a demonstra că acestea sunt capabile să activeze în aceleași domenii ca și bărbații; 2. Repudierea feminității și militarea prin violență sau propagandă stridentă în vederea dobândirii schimbărilor sociale. Făcând o trecere de la general la particular, Costel Coroban aduce discuția în spațiul românesc și include în acest sens o galerie de figuri de femei susținătoare a egalității de gen în societatea românească a sfârșitului de secol XIX, cu mențiunea că în cazul României nu se poate vorbi despre un curent radical.

Depășind dimensiunea istoriei oficiale-istoria narativă, evenimentială a Primului Război Mondial prin apelul la primele bătălii, teatrele de operațiuni, bilanțul conflagrației, Costel Coroban scrie o istorie trăită, subiectivă, recurgând la experiențe unice, personale. La baza argumentației sale stă ipoteza potrivit căreia Războiul Națiunilor nu a reprezentat doar un conflict militar de dimensiuni mondiale, ci și o nouă etapă în istoria feministelor prin trecerea la acțiuni constructive, la manifestații și discursuri pentru încurajarea recrutărilor voluntare. Constituit la Edinburgh în iarna anului 1914 și refuzat de guvernul englez, Comitetul Spitalelor Femeilor Scoțiene s-a îndreptat spre guvernele Franței și ale Serbiei. Cu toate că organizația nu aparținea de stat, aceasta a contribuit decisiv la consolidarea relațiilor dintre Marea Britanie și aliați. Considerăm totuși că ar fi fost nevoie de o prezentare mult mai nuanțată a modului în care voluntarele britanice și scoțiene, respinse de guvernul britanic, s-au pus în slujba Franței și Serbiei, mai ales că autorul trece în revistă îmbarcarea, drumul prin Rusia, sosirea la Arhanghelsk, respectiv primirea de mesaje de la Diviziile Sârbe prin care erau îndemnate să se îndrepte spre Odessa și apoi, România. Decizia de a organiza două spitale de campanie în Dobrogea (spitalul A-Medgidia; spitalul B-Ciocârlia de Jos) ridică una dintre cele mai spinoase probleme ale Frontului de Est-lipsa infrastructurii și îngrijirea

superficială a răniților. Cea mai bună metodă de a trata soldații era de a preveni infectarea rănilor, iar dacă igienizarea și pansarea rănilor se făcea chiar pe linia frontului, șansele de instalare a cangrenei erau reduse considerabil; or, acest lucru era posibil doar dacă soldații aveau un spital cât mai apropiat de front.

De o importanță majoră în articularea argumentației se dovedește reconstituirea modului de funcționare a spitalelor, a structurii și instrumentarului, dar și a programului infirmierelor britanice. Considerăm totuși că ar fi fost necesară o mai riguroasă structurare a acestor informații, dar și însoțirea fiecărei idei cu caracter general de mărturii exemplificatoare ale voluntarelor în vederea evitării digresiunilor și repetițiilor.

Un loc la fel de important în construirea argumentației este acordat de Costel Coroban și momentului retragerii generale spre linia ferată Cernavodă-Constanța în contextul bombardamentelor, activitatea Spitalelor Femeilor Scoțiene fiind ulterior influențată de mișcarea de fronturi care a urmat căderii Bucureștiului (6 decembrie 1916). Cu toate că retragerea a determinat o diminuare clară a numărului de scrisori din cauza inexistenței serviciilor poștale, voluntarele britanice au scris mai mult despre această perioadă; este lesne de înțeles că se petrec mult mai multe evenimente decât în timpul funcționării spitalelor de campanie, când singurele evenimente notabile, opinează Coroban, erau vizitele oficiale sau bombardamentele. Valoarea unor astfel de mărturii nu poate fi trecută cu vederea, mai ales că aduce o altă perspectivă, cea a martorului ocular, asupra evenimentelor. Exemplificând, dacă ziarele britanice descriu retragerea spitalelor de campanie din Dobrogea ca pe una disciplinată, strategică, riguros planificată, voluntarele britanice și scoțiene, în postura de martore oculare, o descriu ca pe o debandadă totală, ca pe o mișcare dezorganizată în condiții de urgență. Istoria oficială își dovedește în acest sens latura partizană, explicația pentru existența a două versiuni contradictorii asupra aceluiași eveniment fiind dată de dorința presei britanice de a proteja imaginea armatelor aliate de pe Frontul de Est pentru a evita panica și a nu încuraja adversarul.

În ceea ce privește sursele documentare și narative, se poate observa o insuficientă decantare critică a informațiilor, mai ales că autorul însuși atrage atenția asupra faptului că felul în care voluntarele britanice și scoțiene active în Dobrogea au înțeles de exemplu că retragerea a fost puternic influențată de opiniile ofițerilor și medicilor ruși și sârbi, în compania cărora se aflau în cea mai mare parte a timpului; neavând acces la informații despre situația frontului din Dobrogea, acestea au consemnat în relatările lor aspectele pe care le-au auzit și pe care le-au întâlnit zi de zi. În vederea confruntării informațiilor provenite din surse diferite și a sporirii veridicității textului, o îmbinare a documentelor de arhivă și a mărturiilor voluntarelor britanice (rapoarte, scrisori) se dovedește necesară.

Luând în considerare aspectele prezentate mai sus, reținem ca bună imaginea de ansamblu a lucrării; sub aspectul scopului propus, demersul lui

"Costel Coroban, *Potârnicile gri. Spitalele Femeilor Scoțiene în România (1916-1917)*, Târgoviște, Editura Cetatea de Scaun, 2012, 248 p.", *Astra Salvensis*, III, 5, 2015, p. 200-203.

Costel Coroban și-a atins ținta: de a reliefa faptele „*ambasadoarelor vieții și demnității*” din organizația Spitalele Femeilor Scoțiene active în spațiul românesc în anii 1916-1917. Departe de a constitui o contribuție finală, lucrarea este una deschisă, pasibilă de perfecționare și capabilă să lanseze noi direcții de cercetare în contextul dezvoltării istoriei orale și a importanței crescânde acordate „*poveștii de viață*”, experienței unice, personale ca element decisiv în memorarea și re-memorarea trecutului.

Diana-Maria DĂIAN